

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

APPLIED LINGUISTICS IN UKRAINE AND THE WORLD: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Стаття присвячена надзвичайно важливому та актуальному питанню дослідження сучасного стану прикладної лінгвістики в Україні та за кордоном, а також визначенню та характеристиці перспектив розвитку означеної галузі мовознавства, зокрема конкретних її напрямів.

Як показує досвід, з плином часу більшість напрямів людської життєдіяльності потребують модернізації та вдосконалення, в технічному плані – автоматизації, чим і займається прикладна лінгвістика. Саме тому особлива увага в даному дослідженні приділяється характеристиці сучасного стану і перспектив розвитку основних галузей функціонування прикладної лінгвістики, до складу яких входять: сучасні мовні технології, мовна освіта, мовне планування, соціолінгвістика, психолінгвістика, мовна інженерія, комп'ютерна лінгвістика, галузь мовного консультування, міжнародних відносин та досліджень.

Зважаючи на той факт, що всі вищеописані галузі є есенціальними елементами одного цілісного процесу забезпечення оптимальної життєдіяльності сучасного суспільства, то галузі сучасних мовних технологій, комп'ютерної лінгвістики та мовної інженерії розглядаються в контексті здійснення впливу на оптимізацію взаємодії, і водночас, підвищення ефективності роботи людей з технікою та певним устаткуванням. Такі галузі прикладної лінгвістики, як мовна освіта і мовне планування, спрямовані насамперед на вирішення мовних проблем і підвищення рівня освіченості суспільства, зокрема у сфері вивчення мов – як рідної, так і іноземних. Галузі соціолінгвістики та психолінгвістики сприяють розпізнаванню та здійсненню впливу на людей за допомогою мови, а мовного консультування і міжнародної співпраці та досліджень – на покращення ефективності комунікації з метою досягнення поставлених цілей за допомогою застосування методів прикладної лінгвістики.

Дослідження проведено за допомогою здійснення теоретичного аналізу наукової, психологічної та науково-методичної літератури, публіцистичних статей в онлайн та оффлайн виданнях, а також інформації в соціальних мережах та Інтернеті за темою інтеграції певних галузей прикладної лінгвістики з певними сферами людської життєдіяльності.

Ключові слова: галузі застосування прикладної лінгвістики, мовні технології, пер-

спективи розвитку прикладної лінгвістики, прикладна лінгвістика, сучасний стан прикладної лінгвістики.

The article is devoted to the extremely important and topical issue of studying the current state of applied linguistics in Ukraine and abroad, as well as to defining and characterising the prospects for the development in this branch of linguistics, in particular its specific areas.

Experience has shown that over time, most areas of human activity require modernisation and improvement, and in technical terms, automation, which is what applied linguistics deals with. That is why the present study pays special attention to the characteristics of the current state and prospects of development of the main branches of applied linguistics, which include: modern language technologies, language education, language planning, sociolinguistics, psycholinguistics, language engineering, computer linguistics, language consulting, international relations and research.

Given the fact that all of the above branches are essential elements of one holistic process of ensuring the optimal functioning of modern society, the fields of modern language technologies, computer linguistics and language engineering are considered in the context of influencing the optimisation of interaction and, at the same time, increasing the efficiency of people's work with technology and certain equipment. Such fields of applied linguistics as language education and language planning are aimed primarily at solving language problems and raising the level of education, in particular in the field of learning languages, both native and foreign. The fields of sociolinguistics and psycholinguistics contribute to recognising and influencing people through language, while language counselling and international cooperation and research are aimed at improving the effectiveness of communication in order to achieve the set goals through the use of applied linguistics methods.

The study was conducted by means of a theoretical analysis of scientific, psychological and scientific-methodical literature, journalistic articles in online and offline publications, as well as information in social networks and the Internet on the topic of integration certain branches of applied linguistics with corresponding areas of human life.

Key words: applied linguistics, areas of applied linguistics application, current state of applied linguistics, language technologies, prospects of applied linguistics development.

УДК 811.161.2'1 (075.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.1.24>

Гужва С.В.,

ст. викладач кафедри іноземних мов
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі розвитку освіти і науки в Україні і світі, прикладна лінгвістика є надзвичайно важливою, оскільки вона допомагає розуміти та вирішувати практичні мовні та комунікаційні завдання, з якими стикається сучасне суспільство. Прикладна лінгвістика допомагає розвивати ефективні

методи навчання мови, розробляти мовні технології, поліпшувати міжкультурну співпрацю, забезпечувати мовну рівність та підтримувати мовну інтеграцію в різних галузях життя. Ця галузь важлива для розвитку освіти, бізнесу, медіа, технологій і міжнародних відносин, будучи міждисциплінарною галуззю, що взаємодіє з іншими науками, такими як

психологія, інформаційні технології, антропологія, соціологія та багатьма іншими.

Оскільки прикладна лінгвістика постійно розвивається і адаптується до сучасних потреб суспільства в галузі мови і комунікації, то надзвичайно важливим є періодичний аналіз сучасного стану речей означеної галузі з метою дослідження, в контексті якого видається можливим виявити перспективи та тенденції розвитку не тільки прикладної лінгвістики як галузі мовознавства в цілому, а й окремих її напрямів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Такі вчені, як І. Бодуен де Куртене, К. Бругман, В. Вундт та інші займалися вирішенням проблеми пошуку оптимальних методів дослідження в галузі прикладної лінгвістики.

Питання поліпшення комунікації шляхом застосування методів прикладної лінгвістики в різних галузях людської життєдіяльності займалися такі дослідники, як: Ф. Бацевич, Т. Брига, Н. Гончарук, В. Манакін тощо.

Дослідженням впливу на суспільство в цілому та окремих людей за допомогою мови, переважно в контексті психолінгвістики та соціолінгвістики займалися С. Куранова, М. Савчин, В. Шеломенцев та інші.

Проблеми прикладної лінгвістики в галузі комп'ютерної лінгвістики: штучного інтелекту, неймереж, мовної інженерії, машинного перекладу тощо, займалися такі науковці, як: В. Волошин, Н. Дарчук, М. Єфремов, Н. Пушик тощо.

Проте, всі вищеописані аспекти, котрі розглядалися під час проведення наукових розвідок є досить вузькопрофільними і розглядають лише певні аспекти в контексті окремих напрямів прикладної лінгвістики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день, існує велика кількість досліджень у галузі прикладної лінгвістики. Проте, дослідження сучасного стану прикладної лінгвістики, на базі якого б було проведено ґрунтовний аналіз та визначено перспективи та напрями розвитку даної галузі в цілому і окремих її аспектів, що необхідно для забезпечення оптимального застосування прикладної лінгвістики з метою поліпшення якості життєдіяльності людей майбутньому, ще не було проведено.

Мета статті – дослідити сучасний стан прикладної лінгвістики в Україні та світі та визначити подальші перспективи розвитку цієї галузі. Дана мета передбачає виконання таких завдань: розглянути сучасний стан прикладної лінгвістики у світі; розглянути сучасний стан прикладної лінгвістики в Україні; визначити напрями та перспективи розвитку прикладної лінгвістики в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Прикладна лінгвістика вважається галуззю лінгвістики (мовознавства), яка спеціалізується на вивченні мови та

комунікації в реальних життєвих ситуаціях з метою розв'язання практичних завдань і вирішення мовних проблем. Вона націлена на застосування мовознавчих знань та методів у практичних сферах, таких як мовна освіта, мовна технологія, мовна політика, мовний аналіз у бізнесі та багато інших [3; 7].

На сьогоднішній день, в глобальному плані, прикладна лінгвістика функціонує в таких галузях:

- Сучасні мовні технології.

Завдяки розвитку комп'ютерів і штучного інтелекту, мовна технологія стала дуже важливою галуззю прикладної лінгвістики. Машинний переклад, розпізнавання голосу, обробка природної мови та інші технології засновані на мові набули значного розвитку і знайшли застосування в автоматизованому перекладі, пошукових системах, розробці віртуальних асистентів тощо [6].

- Мовна освіта.

Прикладна лінгвістика грає важливу роль у сфері мовної освіти. Дослідження з психолінгвістики та методології викладання допомагають розробляти ефективніші методи вивчення іноземних мов, а також вдосконалювати процес навчання материнській мові.

- Мовне планування.

У багатьох країнах світу прикладні лінгвісти займаються мовним плануванням, сприяючи розвитку мовних політик, навчальних програм та мовних ресурсів для меншинних та регіональних мов [9].

- Соціолінгвістика.

Дослідження у галузі соціолінгвістики вивчають мовне спілкування у суспільстві, включаючи аспекти білінгвізму, мовної ідентичності та мовного статусу. Це допомагає розуміти, як мови функціонують у різних культурних та соціальних контекстах.

- Психолінгвістика.

Прикладна лінгвістика також вивчає явища, пов'язані зі сприйняттям мови, мовним розвитком та комунікацією. Це може бути корисним у розробці програм для розвитку мовних навичок в залежності від особистісних характеристик людей і соціальних чинників [3].

- Мовна інженерія.

У галузі мовної інженерії дослідники створюють та підтримують мовні програми та інструменти для різних цілей, включаючи автоматизовану обробку тексту, створення словників та граматик, та розробку мовних інтерфейсів для програм [4].

Щодо сучасного стану прикладної лінгвістики в Україні, то варто зазначити, що зараз проводяться активні дослідження та застосування здобутих лінгвістичних знань у різних сферах суспільства [5].

Зазначимо, що в цілому, галузі функціонування прикладної лінгвістики в Україні частково співпадають з вже згаданими світовими тенденціями [2].

У галузі мовної політики і мовного планування в Україні, прикладні лінгвісти працюють над підтримкою та розвитком української мови в різних сферах життя, включаючи освіту, медіа, судову систему тощо.

У галузі мовної освіти в Україні, прикладні лінгвісти активно сприяють вдосконаленню методів навчання української мови як рідної і іноземних мов. Вони розробляють нові підходи до вивчення мови, використовуючи сучасні технології та методи навчання.

У галузі комп'ютерної лінгвістики в Україні відбувається розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій в інтеграції з лінгвістикою. Дослідники працюють над створенням мовних програм та інструментів, таких як українські версії пошукових систем, систем автоматизованого перекладу та інші мовні інтерфейси.

У галузі соціолінгвістики, українські прикладні лінгвісти досліджують явища, пов'язані із застосуванням певних мовних технологій при спілкуванні в суспільстві. Це включає в себе вивчення білінгвізму, мовної ідентичності, соціолінгвістичних змін в українській мові тощо.

У галузі психолінгвістики в Україні існує ряд закладів вищої освіти і наукових установ, які займаються дослідженнями у галузі психолінгвістики. Це включає в себе проведення експериментальних досліджень, спрямованих на вивчення сприйняття та розуміння мови, мовного розвитку та мовних порушень.

У галузі мовного консультування в Україні, відбуваються надання консультацій та експертних думок з питань мовного використання, перекладу та редакції текстів для організацій, медіа та громадських структур.

У галузі мовних міноритетів Україна має багато мовних меншин, вивчення та підтримка мов та культур котрих є важливою для розвитку суспільства. Прикладні лінгвісти, на сучасному етапі, досліджують це питання та розробляють програми для підтримки меншинних мов.

У галузі міжнародних досліджень Українські вчені активно беруть участь у міжнародних дослідженнях та проектах з прикладної лінгвістики, співпрацюючи з колегами з інших країн [1; 8].

На основі вищевикладеного матеріалу щодо аналізу сучасного стану прикладної лінгвістики як галузі мовознавства в Україні та світі, наступним етапом нашого дослідження є розгляд перспективних шляхів розвитку основних галузей прикладної лінгвістики.

Розберемо детально кожну з галузей, які і розуміємо як напрями розвитку прикладної лінгвістики:

1. Модернізація і розвиток мовних технологій.

- У світі: Розширення використання штучного інтелекту в розробці систем обробки природної мови, автоматизованого перекладу та інших

мовних технологій. Подальший розвиток мовних інтерфейсів для голосового та текстового спілкування.

- В Україні: Розвиток українських версій мовних технологій та їх впровадження в онлайн-сервіси, пошукові системи та програми для підтримки української мови.

2. Вдосконалення принципів та технологій мовної освіти:

- У світі: Застосування інтерактивних технологій та онлайн-ресурсів для покращення процесу вивчення мов. Розвиток методів навчання мов з використанням мультимедіа та інтерактивних платформ.

- В Україні: Підтримка та розвиток мовної освіти на рівні держави, створення якісних навчальних матеріалів для вивчення української мови.

3. Модернізація і оптимізація шляхів ведення мовної політики:

- У світі: Розробка більш відкритих і інклюзивних мовних політик, які враховують права мовних меншин та сприяють різноманітності мов.

- В Україні: Реалізація мовної політики, яка підтримує українську мову як державну мову та враховує потреби мовних меншин.

4. Розвиток психолінгвістики і соціолінгвістики (проведення розвідок у напрямках соціолінгвістики та психолінгвістики):

- У світі: Дослідження сучасних явищ, таких як глобалізація та інтернет-комунікація, на мовному рівні. Розвиток методів вивчення мовного спілкування в онлайн та оффлайн середовищах в залежності від особистісних характеристик.

- В Україні: Аналіз мовних практик в українському суспільстві, сприяння збереженню та розвитку української мови в умовах соціально-психологічних змін, що відбуваються в Україні на сьогоднішній день.

5. Подальший розвиток мовного консультування:

- У світі: Посилення ролі мовних консультантів у бізнесі та медіа для підтримки якісного мовного використання та перекладу.

- В Україні: Розвиток мовних консалтингових агентств та послуг для підтримки української мови в різних сферах.

6. Підтримка та розвиток мовних меншин:

- У світі: Забезпечення прав мовних меншин та розвиток методів збереження та вивчення меншинних мов.

- В Україні: Підтримка та розвиток меншинних мов, сприяння багатомовності в українському суспільстві.

7. Покращення міжнародної співпраці:

- У світі: Розвиток міжнародних дослідницьких та освітніх програм у галузі прикладної лінгвістики.

- В Україні: Активна участь у міжнародних дослідженнях та обміні дослідниками для підвищення рівня знань та досвіду в ПЛ.

Висновки. Прикладна лінгвістика відіграє важливу роль у сучасному світі, сприяючи поліпшенню спілкування в усіх його проявах, розв'язанню практичних лінгвістичних завдань і підтримці мовної різноманітності. Функціонування прикладної лінгвістики в Україні здебільшого співпадає зі світовими тенденціями.

Щодо питання напрямів та перспектив розвитку прикладної лінгвістики в Україні та світі, то слід зазначити, що галузі сьогодення, в яких відбувається функціонування прикладної лінгвістики, будуть зазнавати модернізації та вдосконалення.

Отже, саме розуміння сучасного стану галузі прикладної лінгвістики дає змогу спрогнозувати розвиток як окремих її складових, так і загальних елементів з метою оптимізації життєдіяльності сучасного суспільства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К., 2004. 342 с.
2. Волошин В. Г. Комп'ютерна лінгвістика. Суми, 2004. 382 с.
3. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика. Київ, 2008. 351 с.
4. Денисюк В. В. Інформаційні технології в лінгвістиці. Умань, 2015. 135 с.
5. Корпусна лінгвістика / В. А. Широков, О. В. Бугаков, Т. О. Грязнухіна та ін. К., 2005. 471 с.
6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К., 2003. 234 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. К., 2000. 128 с.
8. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. К., 1999. 148 с.
9. Gollin-Kies S., Hall D. R., Moore S. H. Language for Specific Purposes. London, 2015. 276 p.
10. Lauranen A. Academic English as Lingua Franca – a Corpus Approach. Paris, 2003. 527 p.